Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Californische rivierkreeft

Pacifastacus leniusculus

Laatste update: 26-7-2022

De Californische rivierkreeft is herkenbaar aan zijn scharen. Deze zijn aan de onderzijde rood. Boven op de scharen zit een opvallende witte vlek. De kreeft is zeer glad, hij heeft alleen twee stekels direct achter het oog.

De soort lijkt op de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Faxonius limosus*), die ook veel voorkomt in Nederland. Maar zijn scharen zijn niet roodgekleurd aan de onderkant. Overzicht van de verschillende soorten rivierkreeften in ons land staat op de webpagina van EIS Kenniscentrum Insecten.

Foto: Bram Koese
Bron: Nederlands Soortenregister

1. Aanwezigheid en effect in Europa

Stand van zaken in 2022

De Californische rivierkreeft is de meest wijdverspreide exotische rivierkreeft in Europa. De kreeft zou zich in potentie in heel Europa kunnen vestigen.

Effect op biodiversiteit en ecosysteem

De Californische rivierkreeft eet, net als de andere uitheemse rivierkreeftsoorten, onderwaterplanten en maakt ze kapot. Dit heeft negatieve gevolgen voor inheemse soorten die afhankelijk zijn van deze planten, zoals diverse soorten vissen, amfibieën, kevers en vogels die broeden in waterplantenvegetaties. Deze negatieve effecten treden waarschijnlijk niet op grote schaal, maar vooral lokaal op.

Deze Californische rivierkreeft is verder een vector voor de kreeftenpest. De kreeft is hier zelf niet gevoelig voor, maar de tegenwoordig zeer zeldzame inheemse rivierkreeft wel. Dit heeft geleid tot het bijna uitsterven van de inheemse rivierkreeft. Samen met de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft vormt de zeer talrijke aanwezigheid van de Californische rivierkreeften in Europa nog altijd een grote belemmering voor het herstel van de inheemse rivierkreeften.

Daarnaast is de Californische rivierkreeft ook een directe concurrent van de inheemse Europese rivierkreeft gebleken, die in staat is deze soort weg te concurreren.

Effect op ecosysteemdiensten
De graafactiviteiten van de uitheemse rivierkreeften vormen een potentiële schadepost voor boeren en waterschappen als oevers en beschoeiingen worden aangetast. Graafactiviteiten kunnen leiden tot oeverafkalving en tot verslechtering van de waterkwaliteit door bijvoorbeeld baggeraanwas. Uit Nederland zijn (nog) geen graafactiviteiten van de Californische rivierkreeft gemeld.

Door de graaf- en graasactiviteiten van de kreeften raakt water troebel en komen er veel meer voedingsstoffen (nutriënten) in het water. Dit is ongewenst in wateren die juist helder moeten zijn. De kreeften kunnen ook sommige natuurherstelprojecten belemmeren. Door de schade die ze aan waterplanten kunnen toebrengen, zorgen de uitheemse rivierkreeften ervoor dat verlanding moeizamer optreedt.

Door de negatieve impact op vissoorten kan schade optreden bij de commerciële binnenvisserij en de sportvisserij. De visserij kan bovendien schade ondervinden doordat de kreeften aas stelen en gevangen vissen eten. Er kan ook tijdverlies optreden door sorteren van vis en kreeften.

Aan de andere kant kan de bevissing van Californische rivierkreeften op zichzelf commercieel interessant zijn.

Overige effecten
Er is geen effect bekend op de volksgezondheid, de kreeftenpest is niet gevaarlijk voor mensen.

Deze effecten waren aanleiding voor plaatsing van de Californische rivierkreeft op de Unielijst van EU-verordening 1143/2014.

2. Aanwezigheid en effect in Nederland

Stand van zaken in 2022
De soort is in Nederland voor het eerst waargenomen in 2004 in het stroomgebied van de Dinkel in Twente. Een tweede populatie werd in 2005 ontdekt in de Oude Leij nabij Tilburg. Terwijl de populatie in Twente stabiel lijkt, is de populatie in de Oude Leij sinds 2015 aanzienlijk afgenomen, mogelijk door latere vestiging van de rode Amerikaanse rivierkreeft.
Daarnaast werd een individu in 2020 nabij Deventer waargenomen, maar het is niet zeker of de Californische rivierkreeft zich daar heeft gevestigd. In vergelijking met andere uitheemse rivierkreeften in Nederland, heeft deze soort zich sinds de vestiging weinig uitgebreid.

Effecten
Zie onder '1. Aanwezigheid en effect in Europa'.

De toename van de Californische rivierkreeft in de Oude Leij bij Tilburg lijkt de oorzaak te zijn van het vrijwel verdwijnen van een inheemse beschermde vissoort: het bermpje.

3. Wet- en regelgeving

De Californische rivierkreeft staat sinds augustus 2016 op de Unielijst van invasieve exoten (EU-verordening 1143/2014). Een soort die op de Unielijst staat mag onder andere niet meer worden verhandeld en gehouden in EU-lidstaten. Verder geldt voor lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheersen dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Deze soort is opgenomen in de Vrijstelling bevissing Chinese wolhandkrab en uitheemse rivierkreeften. Daardoor is in Nederland (commerciële) bevissing en transport van levende kreeften

voor consumptie mogelijk. Hierbij gelden wel voorwaarden. Zo moet voorkomen worden dat dieren zich kunnen voortplanten, ontsnappen en verspreiden tijdens de bevissing, de opslag, de handel, het transport, het houden en het gebruik van de betrokken dieren.

Het houden van deze soort is alleen mogelijk voor (wetenschappelijk) onderzoek of ex-situ bewaring. De vergunning moet worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

4. Wat te doen?

Particulieren en dierentuinen die deze soort al als huisdier in bezit hadden voordat de Unielijst van kracht werd, mogen de dieren blijven houden totdat ze een natuurlijke dood sterven. Voorwaarden zijn wel dat de dieren niet kunnen ontsnappen en dat men zorgt dat ze zich niet kunnen voortplanten.

Meldingen van de Californische rivierkreeft in de natuur kunnen worden doorgegeven via waarneming.nl.

Alleen in een vroeg stadium van de invasie kan de soort verwijderd worden en meestal alleen in gesloten systemen (bijvoorbeeld een poel). De omvang van de populatie kan beperkt worden door onder andere het uitzetten van vissoorten die rivierkreeften eten en door middel van wegvangen. Meer informatie over deze en andere mogelijke managementmaatregelen staan in dit IUCN-rapport voor de Europese Commissie.

5. Meer informatie

Oorsprongsgebied
De Californische rivierkreeft komt oorspronkelijk uit het westelijke deel van Noord-Amerika.

Habitat
In Nederland komt de Californische rivierkreeft vooralsnog alleen voor in (langzaam) stromende wateren op de zandgronden. Uit het buitenland is bekend dat de kreeft niet al te hoge eisen stelt aan de waterkwaliteit.

Introductieroute Europa
De Californische rivierkreeft is in 1959 voor het eerst opzettelijk geïntroduceerd in Europa als een alternatief voor de inheemse Europese rivierkreeft waarvan de omvang door de kreeftenpest hard achteruit was gegaan. In de periode 1960 - 1980 is deze kreeft op vele plekken uitgezet.
Naast deze opzettelijke introductie en daarna natuurlijke verspreiding is een andere mogelijke introductieroute het onbedoeld uitzetten met vis.
De Californische rivierkreeft wordt nauwelijks verhandeld of gehouden in tuinvijvers of aquaria.

Aanwezigheid in de EU

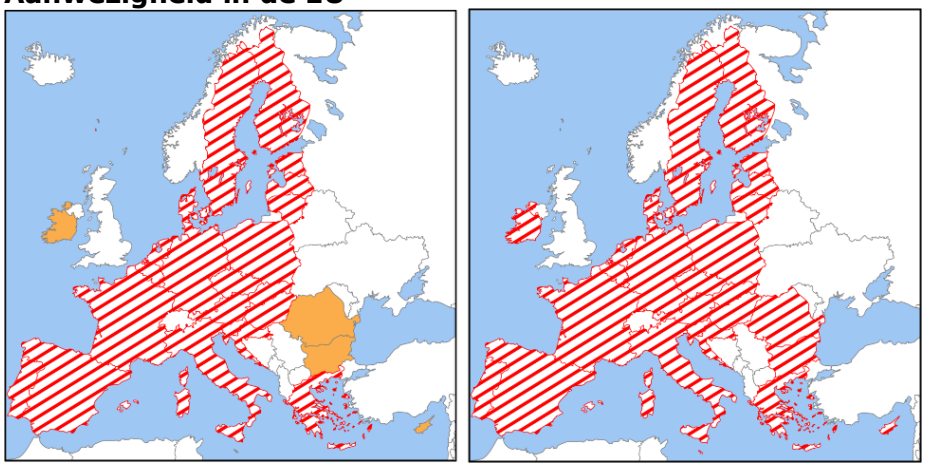

Links: Gevestigd in de EU in 2019 (rood gearceerde landen). Bron: CABI, 2019. Rechts: mogelijke vestiging in de EU bij het huidige klimaat (rood gearceerde landen). Bron: Europese risicobeoordeling. In oranje zijn de overige EU-lidstaten aangegeven.

Introductieroute Nederland

De Californische rivierkreeft in de Dinkel is vanuit Duitsland Nederland binnengekomen. De oorsprong van de populatie in de buurt van Tilburg is onduidelijk.

Aanwezigheid in Nederland

Stand van zaken in 2022: de Californische rivierkreeft heeft zich lokaal gevestigd in twee provincies.

Eerste waarneming in de Nederlandse natuur: 2004

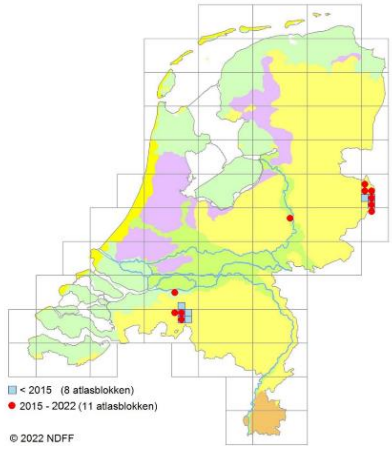

Verspreiding van de Californische rivierkreeft. Bron: verspreidingsatlas.nl

Kans op introductie, vestiging en verspreiding

Sinds 2010 is het in Nederland verboden de Californische rivierkreeft uit te zetten in binnenwateren. De kans op introductie in Nederland is verder verminderd sinds de plaatsing op de Unielijst in 2016.

De Californische rivierkreeft heeft zich rond 2005 gevestigd in Nederland en heeft zich sindsdien in beide gebieden verspreid over een traject van circa 40 kilometer. Verspreiding over land is in Nederland niet waargenomen. In het oostelijk deel van Nederland en langs de grote rivieren is geschikt habitat in ruime mate voorhanden. In het westelijke deel is het habitat suboptimaal.

6. Risicobeoordeling

Europese risicobeoordeling
Nederlandse risicobeoordeling

7. Bronnen

- CABI, 2019. *Pacifastacus leniusculus*. In: Invasive Species Compendium. Wallingford, UK: CAB International. Bezocht op 03-6-2022.
- Koese B, 2021. Even voorstellen: de Nederlandse rivierkreeften. De Levende Natuur 122(4): 127-133.
- Kouba A, Petrusek A & P. Kozák, 2014. Continental-wide distribution of crayfish species in Europe: update and maps. *Knowledge and Management of Aquatic Ecosystems* 413, 05.
- Lodge DM, Deines A, Gherardi F, Yeo DC, Arcella T, Baldridge AK, et al., 2012. Global introductions of crayfishes: evaluating the impact of species invasions on ecosystem services. *Annual Review of Ecology, Evolution and Systematics* 43, 2012.
- Nederlands Soortenregister. Californische rivierkreeft. Bezocht op 03-6-2022.
- Soes DM & B. Koese, 2010. Nederlandse risicobeoordeling uitheemse rivierkreeften.
- verspreidingsatlas.nl. Bezocht op 03-6-2022.